

Feliks Zedler

Ochrona praw małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty

Palestra 22/8(248), 35-47

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

osobistych jest prawo najbliższej rodziny do pochowania zmarłego. O tym, w jakim zakresie uprawnienia te doznają ochrony, rozstrzygają konkretne okoliczności sprawy. Zadanie utrudniają takie czynniki, jak rozpetane namiętności i szermowanie „kultem zmarłego”. Aprobując stanowisko zajęte przez SN w wyroku z dnia 25.V.1975 r., glosator podkreśla, że jedynie „szczególne i daleko posunięte względy na ochronę dóbr osobistych mogłyby przemawiać za decyzją o dopuszczalności ekshumowania zwłok”. Nie bez racji S. Grzybowski wyraża sceptycyzm co do możliwości realizacji w praktyce rozstrzygnięcia zawartego w wyroku SN z dnia 10.II.1975 r., które obarcza pozwaną obowiązkiem odrębnego pochowania jej drugiego męża. Ale na tym nie kończą się wątpliwości związane z tym orzeczeniem. Jak wiadomo, na tle konkretnego stanu faktycznego SN sformułował tezy co do znaczenia porozumienia na temat pochowania zwłok osoby bliskiej. Glosator zaznacza słusznie, że jeżeli raz się akceptuje zawieranie w tych kwestiach porozumień, to trudno zrozumieć, dlaczego dopuszczalne jest ich odwoływanie. Zgadzam się z glosatorem, że tezy SN zostały zbyt szeroko sformułowane. Osobiście uważam, że więcej zastrzeżeń wywołuje druga teza. Nie ulega wątpliwości, że sądy powinny starać się o respektowanie zasady „niezakłócania miejsca spoczynienia zmarłych”. Niepodobna jednak zgodzić się z zapatrywaniem, jakoby wszelkie porozumienia stawały się nieaktualne z chwilą pochowania zwłok. Jak wiadomo, porozumienia w zakresie praw osobistości nie należą do rzadkości. Przytoczone tezy SN pozbawiają ich praktycznego znaczenia w interesującym nas zakresie.

Trzeba podkreślić, że tezy te nie są adekwatne do skomplikowanych problemów, które były przedmiotem rozstrzygnięcia w konkretnej sprawie. Jak to słusznie zaznaczył S. Grzybowski, ich formułowanie było zbędne, skoro o treści orzeczenia z dnia 10.II.1975 r. przesądziły „aktualnie istniejąca sytuacja i ocena doniosłości dóbr osobistych”.

Niniejsze rozważania zmierzały do tego, by wykazać, jak realizowana jest cywilnoprawna ochrona uprawnień związanych z pochowaniem osoby bliskiej. Zapatrywania na ten temat krystalizują się powoli w orzecznictwie i doktrynie. Uznane jest prawo osobistości polegające na kulcie pamięci osoby zmarłej, z którego wynikają poszczególne uprawnienia. W orzecznictwie i doktrynie nie mamy do czynienia z całkowitą odmiennością ujęć, lecz raczej z rozpatrywaniem tej problematyki w różnym naświetleniu.

FELIKS ZEDLER

Ochrona praw małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty

Autor przedstawia w artykule problematykę wykonania orzeczenia sądowego o karze konfiskaty mienia wchodzącego w skład majątku wspólnego skazanego i jego małżonka i poddaje analizie jurystycznej odnoszące się do tej problematyki odpowiednie przepisy znowelizowanego w 1975 r. kodeksu karnego wykonawczego, kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz art. 841 k.p.c.

I

W naszym systemie prawnym jedną z kar dodatkowych jest kara konfiskaty całości lub części mienia (art. 38 k.k.). Zgodnie z art. 47 k.k. konfiskata obejmuje mienie należące do sprawcy w chwili wydania wyroku, chociażby nieprawomocnego. W razie zaś orzeczenia konfiskaty części mienia sąd określa poszczególne przedmioty lub inne składniki mienia skazanego, które podlegają konfiskacie. Mienie objęte konfiskatą przechodzi na rzecz Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku (art. 47 § 2 k.k.).

Kara konfiskaty mienia, zwana poprzednio karą przepadku majątku, znana była już wcześniejszemu ustawodawstwu karnemu, obowiązującemu do 1970 r.¹ Unormowania prawne regulujące tę karę, zawarte tak w dekreście z 22.X.1947 r. o przepadku majątku, jak i w pierwotnej wersji ustaw karnych z 1969 r., uwzględniały tylko takie sytuacje, gdy prawo własności do mienia objętego karą konfiskaty wyraźnie przysługiwało skazanemu lub osobie trzeciej. Przepisy te można było stosować także wtedy, gdy mienie objęte karą konfiskaty stanowiło współwłasność skazanego i osób trzecich, jeżeli współwłasność ta miała charakter współwłasności w częściach ułamkowych. Natomiast w przepisach tych nie była uregulowana kwestia wykonania kary konfiskaty, gdy przedmiot objęty tą karą wchodził do majątku stanowiącego współwłasność łączną skazanego i osób trzecich.

Powodowało to liczne komplikacje, w szczególności wtedy, gdy karą konfiskaty objęte było mienie wchodzące w skład majątku wspólnego objętego wspólnością majątkową skazanego i jego małżonka. Majątek ten objęty jest, jak wiadomo, współwłasnością łączną, przysługującą obojgu małżonkom. W praktyce zagadnienie konfiskaty mienia w takim wypadku rozwiązywano przez oparcie się na uchwałę SN wydanej pod rządami dekretu z 22.X.1947 r. o przepadku majątku i k.r. z 1950 r.² W uchwale tej SN stwierdził, że z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o przepadku całości lub części majątku jednego z małżonków przedmioty majątkowe, których przepadek dotyczy, przestają być — z mocy samego prawa — majątkiem objętym wspólnością ustawową i stają się współwłasnością Skarbu Państwa oraz drugiego małżonka w częściach równych.

Stanowisko to zostało zaaprobowane przez doktrynę.³ W praktyce na podstawie powyższej uchwały prowadzono egzekucję kary konfiskaty z majątku wspólnego także po uchyleniu dekretu z 22.X.1947 r. i k.r. z 1950 r.⁴

Stan prawny w interesującym nas zakresie uległ zmianie dopiero z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 19.XII.1975 r. o zmianie kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.⁵ Ustawa ta wprowadziła szereg zmian, m.in. unormowała problem wykonania orzeczenia o karze konfiskaty mienia wchodzącego w skład majątku wspólnego skazanego i jego małżonka. Wprowadzony do k.k.w. ustawą z dnia 19.XII.1975 r. art. 125¹ w swej pierwszej części zasadniczo powtarza tezy cytowanej już wyżej uchwały SN z dnia 19.IV.1956 r. Nowością w tym unormowaniu jest jednak wyraźne uregulowanie możliwości obrony praw Skarbu Państwa i małżonka osoby

¹ Por. dekret z 22.X.1947 r. o przepadku majątku — Dz. U. Nr 65, poz. 390 z późniejszymi zmianami. Por. także J. Bafia, L. Hochberg, M. Siewierski: *Ustawy karne PRL — Komentarz*, Warszawa 1965, s. 99 i n.

² Por. uchwałę Izby Cywilnej SN z dnia 19.IV.1956 r. I CO 39/55, OSN 1956, poz. 61.

³ Por. S. Breyer i S. Gross w pracy zbiorowej: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy — Komentarz*, Warszawa 1974, s. 214.

⁴ Por. A. Dyoniak: *Konfiskata mienia a małżeński ustrój majątkowy*, PiP 1976, z. 5, s. 98—106 (oraz cytowana tam literatura i orzecznictwo).

⁵ Ustawa z dnia 19.XII.1975 r. o zmianie ustawy — *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (Dz. U. Nr 45, poz. 234), zwana dalej ustawą z 19.XII.1975 r.

skazanej na karę konfiskaty. Podmioty te mogą żądać, aby ustalenie udziału w przedmiocie objętym karą konfiskaty nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z małżonków przyczynił się do ich nabycia.

Wprowadzając do k.k.w. art. 125¹ ustawodawca nie zmodyfikował innych przepisów dotyczących wykonania kary konfiskaty mienia. Takie unormowanie pociąga za sobą konieczność wyjaśnienia szeregu problemów istotnych dla zagadnienie ochrony praw małżonka osoby skazanej na konfiskatę.

Przede wszystkim więc wymaga wyjaśnienia zagadnienie, kiedy art. 125¹ k.k.w. w ogóle ma zastosowanie. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, gdy przeciwko małżonkowi osoby skazanej na konfiskatę działają domniemania z art. 134 k.k.w. Ponadto wymaga wyjaśnienia kwestia wzajemnego stosunku wyłączeń na podstawie art. 125¹ k.k.w. do zniesienia wspólności majątkowej i podziału majątku wspólnego na zasadach ogólnych. Osobną wreszcie sprawą jest dochodzenie roszczeń majątkowych od skazanego, a w szczególności roszczeń, o których mowa w art. 45 k.r.o.

Jeżeli natomiast konfiskatą objęty zostanie majątek odrębny małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty, to wówczas małżonek ten może bronić swych praw w zasadzie w ten sam sposób jak każda inna osoba trzecia. Dlatego też kwestie te zostaną pominięte w dalszych naszych rozważaniach.

II

Art. 125¹ k.k.w. stanowi, że z chwilą prawomocnego orzeczenia kary konfiskaty całości lub części majątku jednego z małżonków pozostających we wspólności majątkowej przedmioty majątkowe, których konfiskata dotyczy, tracą z mocy prawa charakter składników majątku wspólnego. Z redakcji tego przepisu wynika zatem, że ma on zastosowanie wtedy, gdy łącznie spełnione są dwa warunki:

- a) w dniu uprawomocnienia się orzeczenia kary konfiskaty skazany oraz jego małżonek żyli w ustroju wspólności majątkowej,
- b) przedmioty objęte karą konfiskaty wchodzą do majątku wspólnego.

Mówiąc o wspólności majątkowej ustawodawca nie wyjaśnił bliżej, o jaką wspólność tutaj chodzi. Daje to podstawę do stwierdzenia, że art. 125¹ k.k.w. ma zastosowanie nie tylko wtedy, gdy małżonkowie żyją we wspólności ustawowej, lecz także wtedy, gdy żyją we wspólności umownej.

Z redakcji art. 125¹ k.k.w. wynika, że przepis ten nie ma zastosowania, gdy w chwili prawomocnego orzeczenia kary konfiskaty skazany wraz ze swym małżonkiem żyją w rozdzielności majątkowej, jak również wtedy, gdy żyją wprawdzie we wspólności majątkowej, lecz przedmiot objęty karą konfiskaty nie wchodzi do majątku objętego wspólnością.

Samo zniesienie wspólności majątkowej w naszym prawie nie powoduje jeszcze od razu podziału majątku wspólnego. Stosownie do art. 42 k.r.o. — z chwilą ustania wspólności majątkowej do majątku objętego tą wspólnością stosuje się przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych z zachowaniem przepisów art. 43 i nast. k.r.o. Stan ten trwa tak długo, aż nie nastąpi podział majątku, co może nastąpić bądź na skutek umowy stron, bądź też orzeczenia sądu.

W związku z unormowaniem prawnym zawartym w art. 125¹ k.k.w. wyłania się pytanie, jak należy postąpić, gdy przed uprawomocnieniem się wyroku o karze konfiskaty małżonkowie znieśli wspólność majątkową, lecz nie dokonano jeszcze podziału majątku wspólnego. Wydaje się, że ze względu na skutki prawne związane z samym wydaniem wyroku skazującego na karę konfiskaty, choćby nieprawomocnego, należy odróżnić sytuację, gdy zniesienie wspólności nastąpiło po wydaniu

wyroku skazującego, od sytuacji, gdy zniesienie wspólności nastąpiło przed wydaniem wyroku.

Zniesienie wspólności majątkowej po wydaniu wyroku skazującego na karę konfiskaty nie może wywierać żadnych skutków na wykonanie tej kary wobec treści postanowienia art. 47 k.k. Stosownie do tego przepisu konfiskata obejmuje mienie należące do sprawcy w chwili wydania wyroku, chociażby nieprawomocnego. Po uprawomocnieniu się wyroku następuje jedynie przejście przedmiotów objętych karą konfiskaty.⁶ Przedmioty te jednak są objęte karą już od chwili wydania wyroku. W takim więc wypadku, mimo zniesienia wspólności majątkowej małżeńskiej do przedmiotów objętych tą karą, będzie miał zastosowanie art. 125¹ k.k.w.

Odmierna sytuacja zachodzić będzie wówczas, gdy wydanie wyroku skazującego na karę konfiskaty nastąpiło już po zniesieniu wspólności majątkowej, lecz jeszcze przed podziałem majątku wspólnego. W sytuacji takiej do majątku, który był objęty wspólnością, stosuje się przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych ze zmianami wprowadzonymi przez art. 43 i nast. k.r.o. Należy tu dodać, że współwłasnością w takiej sytuacji objęty jest cały majątek, a nie poszczególne składniki majątkowe.⁷ Dopiero po dokonaniu podziału majątku wspólnego stanie się wiadomo, do którego z małżonków dany przedmiot będzie należeć.

W obecnym stanie prawnym w interesującym nas zakresie brak jest wyraźnych postanowień ustawy. Wydaje się jednak, że rozwiązaniem może być przyjęcie tezy, że również i w takim wypadku art. 125¹ k.k.w. ma zastosowanie. Odmierna wykładnia uniemożliwiałaby w wielu wypadkach wykonanie kary konfiskaty w ogóle, co byłoby niesłuszne. Przyjęcie tej tezy nie pogarsza jednocześnie sytuacji małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty, gdyż małżonek ten może podjąć obronę swych praw w drodze żądania ustalenia nierównych udziałów, o których mowa w art. 125¹ *in fine* k.k.w.

III

Art. 134 k.k.w. wprowadza dwa rodzaje domniemań:

- a) domniemanie, że do oskarżonego lub skazanego należą rzeczy znajdujące się w samoistnym posiadaniu osoby będącej w bliskim z nim stosunku oraz przysługujące tej osobie prawa majątkowe (art. 134 § 1 k.k.w.),
- b) domniemanie, że rzeczy oraz prawa majątkowe, które są we władaniu skazanego na karę konfiskaty, po orzeczeniu tej kary należały do niego już w czasie popełnienia przestępstwa (art. 134 § 2 k.k.w.).

Stosownie do art. 134 § 3 k.k.w. domniemania powyższe stosuje się jedynie w razie przedstawienia oskarżonemu zarzutu popełnienia w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przestępstwa, którym wyrządzona została szkoda w mieniu społecznym, lub w razie skazania za takie przestępstwo. Ponadto art. 135 i 136 k.k.w. określają, kiedy domniemania te można stosować oraz jakie mienie ze względu na czas objęcia go w posiadanie przez osobę bliską może być tymi domniemaniem objęte. Kwestie te, jako bezpośrednio nie związane z tematem niniejszego opracowania, zostaną pominięte w dalszych rozważaniach.

⁶ Por.: I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter: Kodeks karny z komentarzem, Warszawa 1973, s. 216 i n.; J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski: Kodeks karny — Komentarz, Warszawa 1971, s. 151 i n.; S. Paweła: Kodeks karny wykonawczy — Komentarz, Warszawa 1972, s. 411 i n.

⁷ Por.: S. Breyer i S. Gross w pracy zbiorowej: Kodeks rodzinny i opiekuńczy (...), jw., s. 218; J. Winiarz: Prawo rodzinne, Warszawa 1977, s. 124 i n.

Dla niniejszych rozważań istotne znaczenie ma jednak fakt, że skutki prawne domniemań z art. 134 k.k.w. powstają wtedy, gdy uprawniony do tego organ (prokurator, sąd, organ egzekucyjny) uzna, że zachodzą podstawy do ich stosowania, i da temu wyraz w stosownym orzeczeniu.⁸

Bez względu na to, czy podstawy te istnieją, czy też nie, zawsze — stosownie do art. 137 i 138 k.k.w. — obrona osób, przeciwko którym domniemania te działają, odbywa się w drodze powództwa. Odmienne są tylko podstawy powództwa. W wypadku gdy upoważniony organ błędnie przyjął, że domniemanie może być stosowane, powód w procesie nie obala wniosku domniemanego, lecz musi wykazać, że brak jest podstaw do stosowania tego domniemania.⁹

Najczęściej małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty jest osobą bliską w rozumieniu art. 134 § 1 k.k.w.¹⁰ Kara konfiskaty często jest wymierzana w sprawach o popełnienie — w celu uzyskania korzyści majątkowej — przestępstwa, którym wyrządzona została szkoda w mieniu społecznym. W związku z tym wyłania się pytanie, czy wprowadzając do k.k.w. art. 125¹ ustawodawca nie wyłączył z zakresu działania domniemań przedmiotów wchodzących do majątku wspólnego, które zostały objęte karą konfiskaty. Odpowiedź na to pytanie pozwoli określić, w jaki sposób małżonek skazanego na karę konfiskaty będzie mógł bronić swych praw wówczas, gdy upoważniony organ przyjmie, iż mienie objęte konfiskatą na podstawie domniemań z art. 134 k.k.w. należy wyłącznie do skazanego, choć mienie to faktycznie wchodzi do majątku wspólnego.

W literaturze przedmiotu spotkać można wypowiedzi, według których art. 125¹ k.k.w. nie ma zastosowania do majątku objętego domniemaniami z art. 134 k.k.w.¹¹ Pogląd ten został wyrażony bez bliższego uzasadnienia. Stanowisko to może nasuwać poważne wątpliwości. Przeciwko takiej koncepcji przemawiają następujące argumenty:

Przedstawione wyżej domniemania z art. 134 k.k.w. zostały wprowadzone w celu ułatwienia naprawienia wyrządzonej szkody w mieniu społecznym oraz egzekucji kar majątkowych, nawiazek, kosztów sądowych.¹² Stosownie do art. 134 i 201 k.k.w. domniemania te mają bardzo szeroki zakres zastosowania, bo nie tylko przy zabezpieczeniu i egzekucji kar majątkowych, ale także przy zabezpieczeniu i egzekucji kosztów sądowych oraz roszczeń o naprawienie wyrządzonej czynem przestępnym szkody w mieniu społecznym.

W k.k.w. unormowane zostało również zagadnienie zbiegu kary konfiskaty z egzekucją kar majątkowych oraz roszczeń odszkodowawczych zasądzonych od skazanego na karę konfiskaty na rzecz Skarbu Państwa i innych państwowych osób prawnych.

Stosownie do art. 166 k.k.w. wierzytelności Skarbu Państwa oraz innych państwowych osób prawnych są z urzędu zaspokajane w trybie przewidzianym do zaspokajania wierzycieli skazanego na karę konfiskaty.¹³ Tryb ten unormowany jest art. 164 i nast. k.k.w.

⁸ Por. F. Zedler: Powództwo o zwolnienie od egzekucji, Warszawa 1973, s. 125 i n.

⁹ Szerzej o tym F. Zedler: Powództwo o zwolnienie od egzekucji (...), jw.

¹⁰ Por. orzeczenie SN z dnia 10.IV.1964 r. III CR 39/64, OSNCP 1965, nr 5, poz. 75. Por. także S. Paweła: Kodeks karny wykonawczy (...), jw., s. 363 i n.

¹¹ J. Sztombka: Konfiskata mienia a spółdzielcze prawo do lokalu, NP 1978, nr 2, s. 219.

¹² Por. J. Bafia, L. Hochberg, M. Siewierski: Ustawy karne PRL (...), jw., s. 99 i n.; S. Paweła: Kodeks karny wykonawczy (...), jw., s. 361 i n.

¹³ Por. C. Bartoszewski: Odpowiedzialność Skarbu Państwa za zobowiązania skazanego na karę konfiskaty, PUG 1973, z. 3, s. 81 i n.

Ustawodawca używa wprawdzie w art. 164 k.k.w. określenia, że za zobowiązania skazanego na karę konfiskaty mienia ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa, jednakże bliższa analiza przepisów regulujących tę odpowiedzialność pozwala stwierdzić, że w gruncie rzeczy owo zaspokojenie roszczeń wierzycieli następuje w drodze podziału sumy uzyskanej w trybie egzekucji kary konfiskaty.¹⁴ Z mocy wyraźnego postanowienia art. 166 § 3 k.k.w. w trybie tym nie są zaspokajane nałożone grzywny, pieniężne kary porządkowe i koszty sądowe w sprawie, w której orzeczono karę konfiskaty.

Redakcja przepisów k.k.w. pozwala na stwierdzenie, że przepisy te tworzą spójny system dochodzenia od skazanego oraz jego osób bliskich kar majątkowych, kosztów sądowych oraz roszczeń odszkodowawczych zasądzonych na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej. W ramach tego systemu niektóre z tych roszczeń podlegają egzekucji we wcześniejszej kolejności, inne zaś w dalszej.

Przez wprowadzenie art. 125¹ k.k.w. ustawodawca dokonał w tym systemie zasadniczej zmiany, przy czym oprócz wyłączenia, o którym mowa w zdaniu I art. 125¹ k.k.w., przepis ten w swej części końcowej zawiera postanowienie dotyczące sposobu dochodzenia roszczeń Skarbu Państwa w sytuacji, gdy skazany w większym stopniu niż jego małżonek przyczynił się do nabycia mienia objętego karą konfiskaty.

Art. 125¹ k.k.w. nie jest jedynym przepisem wprowadzonym do k.k.w. ustawą z 19.XII.1975 r. Ustawa ta wprowadziła również art. 125² k.k.w., który przede wszystkim reguluje zagadnienie dopuszczalności zaspokojenia z majątku wspólnego nałożonych na jednego z małżonków kar grzywny, pieniężnej kary porządkowej, kosztów sądowych.¹⁵ Przed wejściem w życie ustawy z 19.XII.1975 r. dopuszczalność egzekucji tych należności (w szczególności kar majątkowych) z majątku wspólnego była wielce problematyczna,¹⁶ tak dalece przy tym, że o takiej możliwości musiała rozstrzygać aż uchwała całej Izby SN,¹⁷ choć w poprzednim okresie nie brak było orzeczeń przeciwnych.¹⁸

Zmiany wprowadzone ustawą z 19.XII.1975 r. są więc — jak widać — dość znaczne. Wprowadzone tą ustawą przepisy umożliwiają naprawienie wyrządzonej czynem przestępnym szkody w mieniu społecznym oraz egzekucję z majątku wspólnego nałożonych na jednego z małżonków kar majątkowych, nawiazki i kosztów sądowych bez potrzeby stosowania do majątku wspólnego małżonków domniemań z art. 134 k.k.w.

Taka możliwość pozwala na stwierdzenie, że przypadający małżonkowi osoby skazanej na karę konfiskaty udział określony bliżej w art. 125¹ k.k.w. nie podlega domniemaniom z art. 134 k.k.w.

Za powyższą tezę przemawiają również względy celowościowe.

Art. 125¹ k.k.w. został wprowadzony ustawą z 19.XII.1975 r., która miała na celu dalsze doskonalenie prawa rodzinnego, a przez to i lepszą ochronę rodziny.¹⁹ Zmiany wprowadzone tą ustawą cel ten spełniają.

¹⁴ Por. F. Zedler: Głosa do orzeczenia GKA z dnia 14.III.1975 r. I O — 11832/74, PiP 1977, nr 5, s. 181—185.

¹⁵ Szerzej o tym: F. Zedler: Dochodzenie roszczeń majątkowych od małżonków, Warszawa 1976.

¹⁶ Por. w szczególności: J. Winiarz: Małżeńskie stosunki majątkowe, Warszawa 1973, s. 97 i n.; J. Gawrońska-Wasilkowska: Małżeństwo — Istota, trwałość — Rozwód, Warszawa 1967, s. 79.

¹⁷ Por. uchwałę całej Izby Cywilnej SN z dnia 27.III.1972 r. III CZP 69/70, OSNCP 1973, nr 2, poz. 20.

¹⁸ Por. orzeczenie SN z dnia 2.IV.1968 r. II CR 748/66, OSNCP 1969, nr 2, poz. 3.

¹⁹ Por. J. Ignatowicz: Doniosłe zmiany w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, NP

Przyjęcie tezy, że art. 125¹ k.k.w. ma zastosowanie wyłącznie w tych wypadkach, gdy nie działają domniemania z art. 134 k.k.w., w bardzo poważnym stopniu ograniczałoby zakres jego zastosowania, co byłoby niewątpliwie sprzeczne z celem ustawy z 19.XII.1975 r.

IV

Wykonując karę konfiskaty mienia organ egzekucyjny powinien więc zawsze badać, czy nie zachodzą podstawy do stosowania art. 125¹ k.k.w.. a w razie stwierdzenia, że podstawy takie istnieją, powinien wykonywać karę konfiskaty tylko w stosunku do udziału przypadającego Skarbowi Państwa, który to udział z mocy ustawy równy jest połowie wartości mienia objętego konfiskatą. Art. 125¹ *in fine* k.k.w. zawiera jednak postanowienie, że zarówno małżonek skazanego jak i Skarb Państwa mogą żądać, żeby ustalenie udziału w tych przedmiotach nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w jakim każdy z małżonków przyczynił się do ich nabycia.

Przepis ten nie określa trybu, w jakim powinno nastąpić ustalenie nierównych udziałów. Dla określenia tej kwestii należy, jak sądzę, zwrócić uwagę na pewne zagadnienia ogólne związane z wykonaniem kary konfiskaty mienia.

Stosownie do art. 126 k.k.w. egzekucję kary konfiskaty mienia prowadzi organ administracji finansowej, stosując przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji ze zmianami wynikającymi z k.k.w. Są to przede wszystkim przepisy art. 125—148 i 159—168 k.k.w.

Wykonanie orzeczenia o konfiskacie następuje w zasadzie po uprawomocnieniu się wyroku skazującego. Nierzadko jednak mienie objęte konfiskatą jest zajęte w ramach zabezpieczenia groźących oskarżonemu kar majątkowych. Zgodnie z art. 125—128 k.k.w. zabezpieczenia tego dokonuje się bądź według przepisów o sądowym postępowaniu zabezpieczającym, bądź też w ramach przepisów o postępowaniu zabezpieczającym przewidzianym w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.²⁰

Zarówno w sądowym postępowaniu zabezpieczającym lub egzekucyjnym, jak i w postępowaniu zabezpieczającym lub egzekucyjnym prowadzonym według przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty zajmuje pozycję osoby trzeciej. Stosownie do art. 369 k.p.k. małżonkowi temu, jako osobie trzeciej, przysługuje prawo dochodzenia swych roszczeń w drodze procesu cywilnego. Jedynym zaś powództwem, w ramach którego osoba trzecia może bronić swych praw w tych postępowaniach, jest powództwo o zwolnienie od egzekucji. Zasada ta nie została podważona przepisami k.k.w.²¹ W k.k.w. bowiem wprowadzono jedynie pewne odrębności dotyczące powództwa o zwolnienie od egzekucji. Dlatego też konsekwentnie należy przyjąć, że małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty może w omawianych przez nas wypadkach bronić swych praw w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji unormowanym w art. 841 k.p.c. ze zmianami wprowadzonymi przepisami k.k.w.²² Z tych samych względów małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty będzie mógł, rzecz jasna, bronić swych praw w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji, jeżeli organ

1976, nr 4, s. 543 i n.

²⁰ Patrz: ustawa z dnia 17.VI.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, Dz. U. Nr 24, poz. 151 z późniejszymi zmianami.

²¹ E. Wengerek, F. Zedler: Przeciwegzekucyjne powództwo w postępowaniu karnym wykonawczym, „Palestra” 1972, nr 7—8, s. 73 i n.

²² F. Zedler: Powództwo o zwolnienie od egzekucji, Warszawa 1973, s. 125 i n.

egzekucyjny nie stosuje art. 125¹ k.k.w., mimo że istnieją podstawy do jego stosowania, i obejmie karą konfiskaty całe skonfiskowane mienie.

Z odmienną sytuacją będziemy mieli do czynienia wówczas, gdy z żądaniem ustalenia nierównych udziałów wystąpi Skarb Państwa. Jak już wspomniano, w naszym systemie prawnym przyjęto takie rozwiązanie, że nawet w razie objęcia karą konfiskaty mienia osoby trzeciej orzeczenie to wywiera swe skutki prawne tak długo, dopóki skutki te nie zostaną uchylone w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji. Wprowadzenie takiego rozwiązania było niewątpliwie podyktowane istnieniem trudności, jakie niejednokrotnie występują przy ustaleniu prawa własności mienia objętego konfiskatą. W ten sposób ustawodawca przerzucił na osoby trzecie ciężar wykazania, że mienie objęte karą konfiskaty nie należy do skazanego. Przy wykonywaniu kary konfiskaty mienia wchodzącego w skład majątku wspólnego zasady te również mają zastosowanie. Jednakże ze względu na wyraźne postanowienia art. 125¹ *in fine* k.k.w. nie może to być regułą przy dochodzeniu należności Skarbu Państwa. Regułą powinno być, żeby żądanie ustalenia nierównych udziałów nastąpiło w procesie. Wobec treści sformułowania zdania ostatniego art. 125¹ k.k.w. powinno się to odbywać, jak sędzę, w drodze powództwa o ustalenie.

V

Zmiany wprowadzone przepisami k.k.w. do powództwa o zwolnienie od egzekucji, które mają istotne znaczenie dla ochrony praw małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty, dotyczą przede wszystkim terminu oraz podstaw tego powództwa.

1. Stosownie do art. 139 § 1 k.k.w. małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty powinien wytoczyć powództwo w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o naruszeniu swego prawa. Zgodnie zaś z art. 139 § 3 k.k.w. termin ten może być przywrócony, jeżeli niezachowanie go jest uzasadnione szczególnymi okolicznościami, a opóźnienie nie przekracza trzech miesięcy, przy czym jako dzień, w którym małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty dowiedział się o naruszeniu swego prawa, należy przyjąć dzień, w którym z kolei dowiedział się, że organ egzekucyjny nie stosuje do przedmiotu objętego konfiskatą postanowień art. 125¹ k.k.w. Jeżeli zaś organ egzekucyjny stosuje wprawdzie art. 125¹ k.k.w., ale małżonek osoby skazanej, powołując art. 125¹ *in fine* k.k.w., żąda zwolnienia od egzekucji udziału większego niż połowa wartości albo nawet i całości skonfiskowanego mienia, to wówczas jako początek trzymiesięcznego terminu należy przyjąć dzień, w którym małżonek dowiedział się o podjęciu czynności egzekucyjnych w stosunku do mienia objętego konfiskatą.

Pewne wątpliwości mogą się tu nasunąć, jeżeli przed wydaniem wyroku skazującego na karę konfiskaty dokonano na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego łącznego zabezpieczenia kar majątkowych oraz roszczeń odszkodowawczych (art. 248 i nast. k.p.k.). Jednakże nawet i w takiej sytuacji wspomnianego wyżej terminu 3-miesięcznego do dochodzenia roszczeń z art. 125¹ k.k.w. nie należy liczyć od daty, w którym małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty dowiedział się o zabezpieczeniu, ale dopiero od daty wydania prawomocnego wyroku, chyba że małżonek dowiedział się o treści wyroku w terminie późniejszym; wówczas od tego terminu późniejszego należy liczyć początek biegu 3-miesięcznego terminu. Przedtem bowiem małżonek osoby skazanej nie może wiedzieć, jaki zapadnie wyrok karny, a tym samym jaki przedmiot zostanie objęty konfiskatą, nie może więc wiedzieć, czy nastąpi naruszenie jego prawa, o którym mowa w art. 139 k.k.w.

2. Stosownie do art. 841 k.p.c. podstawą powództwa o zwolnienie od egzekucji jest naruszenie prawa osoby trzeciej. Na tym tle w literaturze przedmiotu wyjaśniono, że podstawy tego powództwa zachodzą wtedy, gdy:

- a) osobie trzeciej przysługuje w stosunku do zajętego przedmiotu jedno z takich praw, jak własność, współwłasność, użytkowanie wieczyste, użytkowanie ruchomości lub praw, spółdzielcze prawo do lokalu w spółdzielniach budowlano-mieszkaniowych, albo też gdy osoba trzecia ma uprawnienia do zajętego przedmiotu na podstawie umowy, a zajęty przedmiot nie należy do majątku dłużnika,
- b) wierzyciel nie ma prawa zaspokojenia swego roszczenia z zajętego przedmiotu lub prawa.²³

Zmiany wprowadzone przepisami k.k.w. w interesującym nas zakresie są różne w zależności od sytuacji.

Tak więc możliwa jest taka sytuacja, iż organ egzekucyjny nie stosuje art. 125¹ k.k.w., gdyż przyjął, że przedmiot objęty karą konfiskaty wchodzi do majątku odrębnego skazanego na karę konfiskaty. Może to nastąpić szczególnie wtedy, gdy istniały podstawy do przyjęcia, że mienie skonfiskowane należy do skazanego (np. skazany był wpisany jako właściciel w księdze wieczystej), albo też gdy organ egzekucyjny bezpodstawnie objął mienie objęte konfiskatą domniemaniami z art. 134 k.k.w. W wypadku takim małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty musi wykazać, że w stosunku do mienia objętego karą konfiskaty przysługuje mu jedno z wymienionych wyżej praw i że wchodzi ono do majątku objętego wspólnością. Wykazanie tej okoliczności uzasadnia całkowicie, stosownie do art. 125¹ k.k.w., żądanie zwolnienia od egzekucji udziału w mieniu objętym konfiskatą, równego połowie wartości tego mienia.

Jeżeli jednak małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty mienia żąda zwolnienia od egzekucji udziału większego niż połowa wartości mienia objętego konfiskatą, a także gdy żąda zwolnienia od egzekucji całości tego mienia, to wówczas musi dodatkowo wykazać, że w większym stopniu niż skazany przyczynił się do nabycia mienia objętego tą karą. W wypadku gdy żąda zwolnienia od egzekucji całości mienia wchodzącego w skład majątku wspólnego a objętego karą konfiskaty, małżonek skazanego musi wykazać, rzecz jasna, że wyłącznie on przyczynił się do nabycia mienia objętego karą konfiskaty.

W praktyce mogą się nasuwać wątpliwości, jak należy rozumieć zwrot „stopień, w którym każdy z małżonków przyczynił się do ich nabycia”. Wydaje się, że ze względu na istotę oraz charakter prawny wspólności majątkowej małżeńskiej stopień, w którym każdy z małżonków przyczynił się do nabycia mienia objętego konfiskatą, określić należy na podstawie stopnia, w jakim każdy z małżonków w ogóle przyczynił się do powstania majątku wspólnego. Poza tym dla obliczenia tego stopnia nie można brać pod uwagę jedynie dochodów małżonków, lecz należy brać także pod uwagę nakład osobistej pracy każdego małżonka przy wychowywaniu dzieci oraz jego pracę we wspólnym gospodarstwie domowym, gdyż w naszym systemie prawnym wartości te są uwzględniane przy ocenie, w jakim stopniu każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego (art. 43 § 3 k.r.o.).

VI

Wyłączenie od konfiskaty udziału określonego bliżej w art. 125¹ k.k.w. nie rozwiązuje jeszcze wszystkich zagadnień związanych z ochroną praw małżonka osoby

²³ F. Zedler: Powództwo o zwolnienie od egzekucji (...), jw., s. 73 i n.

skazanej na karę konfiskaty. Pozostaje jeszcze kwestia ochrony jego praw w toku samego wykonania kary konfiskaty.

Zgodnie z art. 126 k.k.w. wykonanie kary konfiskaty odbywa się według przepisów postępowania egzekucyjnego w administracji ze zmianami wprowadzonymi przepisami k.k.w. Art. 160 k.k.w. stanowi zaś, że wykonanie kary konfiskaty następuje przez przejęcie mienia objętego tą karą. Po przejęciu następuje likwidacja ruchomości, wierzytelności i praw majątkowych. Natomiast nieruchomości przekazywane są w zarząd właściwym organom administracji państwowej.

W wypadku gdy art. 125¹ k.k.w. ma zastosowanie do nieruchomości, wówczas w zarząd organowi administracji państwowej przekazany zostanie tylko udział Skarbu Państwa. Na tym wykonanie kary konfiskaty obejmującej nieruchomości się kończy. Po wykonaniu kary konfiskaty mienia dotyczącej nieruchomości nieruchomości objęta tą karą stanowi współwłasność w częściach ułamkowych małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty oraz tej jednostki administracyjnej, w której zarząd nieruchomości tę przekazano. Zniesienie współwłasności nieruchomości po wykonaniu kary konfiskaty odbywać się będzie na zasadach ogólnych.

Odmienne natomiast przedstawiać się będzie sytuacja wtedy, gdy konfiskata obejmuje ruchomości, wierzytelności i prawa majątkowe. Art. 160 k.k.w. nakazuje ich likwidację. Likwidacja tych składników majątkowych następuje w trybie określonym przepisami ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 126 i 160 k.k.w.).

Jeśli chodzi o likwidację ruchomości, następuje, to w drodze egzekucyjnego zbycia tych ruchomości. Oczywiście, w omawianym przez nas wypadku konfiskacie podlega tylko udział Skarbu Państwa. W wypadku takim wykonanie kary konfiskaty odbywać się będzie według przepisów o egzekucji z udziału w ruchomości. Zagadnienie to unormowane jest przede wszystkim w art. 93 § 4 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Wyraźne uregulowanie egzekucji z udziału w ruchomości, jak również istnienie obowiązku likwidacji ruchomości objętych konfiskatą wyłącza taką możliwość, żeby zniesienie współwłasności ruchomości Skarbu Państwa oraz małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty przed wykonaniem tej kary mogło nastąpić na zasadach ogólnych przewidzianych w prawie cywilnym.

W omawianym przez nas wypadku zniesienie współwłasności ruchomości, a co za tym idzie również i obrona praw małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty, następuje w trybie przewidzianym art. 93 § 4 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.²⁴ Zgodnie z tym przepisem sprzedaż podlega tylko udział Skarbu Państwa. Innym współwłaścicielom ruchomości przysługuje łącznie prawo żądania, żeby była sprzedana cała ruchomość. Ponadto innym współwłaścicielom lub każdemu z nich przysługuje prawo nabycia zajętego udziału po cenie oszacowania.

Małżonek skazanego będzie więc miał prawo żądania sprzedania całej ruchomości, bądź też nabycia — po cenie oszacowania — udziału Skarbu Państwa. Jeżeli małżonek nie skorzysta z tego prawa, to nastąpi wówczas egzekucyjne zbycie udziału Skarbu Państwa. W ten sposób nastąpi wykonanie kary konfiskaty w stosunku do ruchomości nią objętych.

Współwłaścicielami ruchomości w częściach ułamkowych zostanie wówczas małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty oraz nabywca udziału Skarbu Państwa. Dopiero wtedy, a więc dopiero po wykonaniu kary konfiskaty, będzie można żądać zniesienia współwłasności na zasadach ogólnych.

²⁴ Por. W. Kubiak: Postępowanie egzekucyjne w administracji, Warszawa 1973, s. 171 i n.

W praktyce likwidacja wierzytelności i praw majątkowych ograniczona jest najczęściej do takich sytuacji, gdy przedmiotem świadczenia jest świadczenie pieniężne. Przede wszystkim będą to wkłady oszczędnościowe w PKO oraz kwoty umieszczone na rachunkach bankowych. Przedmiot świadczenia jest wówczas podzielny. Stosownie więc do art. 379 k.c. i art. 125¹ k.k.w. nastąpi podział wierzytelności pieniężnych między Skarb Państwa a małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty. Skarb Państwa przejmie wierzytelność jemu przypadającą, a w razie odmowy spełnienia świadczenie przez dłużnika przeprowadzi egzekucję w trybie przewidzianym dla egzekucji z wierzytelności praw majątkowych (przede wszystkim art. 76—92 ustawy). Organ egzekucyjny egzekwuje przy tym tylko swoje wierzytelności.

VII

Cytowany już art. 125¹ k.k.w. określa, że z chwilą uprawomocnienia się kary konfiskaty przedmiot, który jest tą karą objęty, traci z mocy prawa charakter składnika majątku wspólnego. Orzeczenie kary konfiskaty nie znosi zatem wspólności majątkowej małżeńskiej, a tylko wyłącza z majątku wspólnego małżonków przedmioty objęte karą konfiskaty. Tak jest nawet wtedy, gdy orzeczono konfiskatę całości mienia. W tym miejscu — dla uniknięcia nieporozumień — należy wyjaśnić, że wspólności majątkowej małżeńskiej nie można identyfikować z prawem współwłasności przysługującym małżonkom do majątku wspólnego. Wspólność majątkowa małżeńska jest stanem prawnym regulującym przede wszystkim kwestię, do jakich majątków należeć będą dochody przyszłe małżonków, oraz problem odpowiedzialności majątkowej małżonków za długi jednego z nich. Natomiast współwłasność łączna, która przysługuje małżonkom do majątku wspólnego, jest jedną z form współwłasności.²⁵

Objęcie więc karą konfiskaty części lub całości majątku wspólnego należącego do skazanego i jego małżonka nie wyłącza możliwości zniesienia wspólności majątkowej w sposób przyjęty w k.r.o., a więc na skutek ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków (art. 53 k.r.o.), zawarcia umowy majątkowej małżeńskiej (art. 47 k.r.o.) lub też w drodze powództwa o zniesienie wspólności majątkowej małżeńskiej (art. 52 k.r.o. i art. 452 k.p.c.). Niejednokrotnie właśnie skazanie jednego z małżonków na karę konfiskaty może sprzyjać wytworzeniu się okoliczności, które podpadać będą pod ważne powody, o których mowa w art. 52 k.r.o. i które uzasadniają zniesienie wspólności majątkowej małżeńskiej w drodze orzeczenia sądowego.²⁶

VIII

Skazanie na karę konfiskaty mienia bardzo często połączone jest ze skazaniem na inne kary majątkowe oraz na karę długoletniego pozbawienia wolności. Ogranicza to, a w wielu wypadkach nawet wyłącza możliwości płatnicze skazanego na karę konfiskaty. Dla zagadnienia ochrony praw małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty pierwszorzędne znaczenie ma kwestia możliwości dochodzenia roszczeń przez tego małżonka, przysługujących mu od skazanego. Tym bardziej sprawa ta zasługuje na uwagę, że na małżonku osoby skazanej na karę konfiskaty bardzo często spoczywa ciężar utrzymania małoletnich dzieci.

²⁵ A. Wąsiewicz: *Formy współzależności i ich istota*, NP 1969, nr 11—12, s. 1673.

²⁶ Por. uchwałę Calej Izby Cywilnej SN z dnia 27.III.1972 r. III CZP 69/70, OSNCP 1973, nr 2, poz. 20.

Roszczenia te mogą mieć różny charakter oraz wynikać z różnych źródeł. W praktyce najczęściej będą to roszczenia alimentacyjne, a ponadto roszczenia z tytułu wzajemnych umów lub nawet czynu niedozwolonego.

Roszczeń tych małżonek osoby skazanej na karę konfiskaty może dochodzić od skazanego na zasadach ogólnych, a zwłaszcza w trybie określonym w art. 164 i nast. k.k.w.²⁷ Szczegółowe omawianie tego trybu przekraczałoby ramy niniejszego opracowania, dlatego też sprawa ta zostanie pominięta w dalszych naszych rozważaniach.

Mówiąc jednak o dochodzeniu roszczeń małżonka skazanego, należy zwrócić uwagę na pewne kwestie związane z dochodzeniem roszczeń, o których mowa w art. 45 k.r.o. Otóż stosownie do tego przepisu każdy z małżonków, po zniesieniu wspólności majątkowej małżeńskiej, powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek odrębny. Każdy z małżonków może również żądać od drugiego małżonka zwrotu wydatków i nakładów, jakie poczynił ze swego majątku odrębnego na majątek wspólny. Zgodnie zaś z art. 45 § 2 k.r.o. każdy z małżonków powinien także zwrócić kwoty odpowiadające jego długom zaspokojonym z majątku wspólnego.

Radakcja art. 125¹ k.k.w. wyłącza możliwość zaliczenia do majątku wspólnego małżonków, o którym mowa w art. 45 k.r.o., mienia objętego konfiskatą, jeżeli zniesienie wspólności majątkowej małżeńskiej nastąpiło po wykonaniu kary konfiskaty, albowiem na mocy art. 125¹ k.k.w. z majątku wspólnego wyłączone zostały przedmioty objęte tą karą.

W obecnym stanie prawnym nie wydaje się też możliwe, aby wartość mienia objętego konfiskatą można było zaliczyć do długów skazanego zaspokojonych z majątku wspólnego. Problem ten mógłby być rozważany przed wejściem w życie ustawy z 19.XII.1975 r., gdyż wówczas zagadnienie konfiskaty mienia wchodzącego do majątku wspólnego małżonków nie było unormowane w ustawie, a wykonanie tej kary na podstawie uchwały SN nie zapewniało małżonkowi osoby skazanej na karę konfiskaty należytej ochrony jego praw. Obecnie jednak art. 125¹ k.k.w. ochronę tę zapewnia, a to przez możliwość żądania ustalenia nierównych udziałów Skarbu Państwa i małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty.

Zaspokojenie roszczeń, o których mowa w art. 45 k.r.o., następuje przede wszystkim przy podziale majątku wspólnego. Wyjątkowo tylko, gdy wymaga tego dobro rodziny, sąd może zarządzić wczesniejszy ich zwrot.

Jeżeli rozliczenie następuje przy podziale majątku, to wówczas sumę należności, którą ma zwrócić każdy z małżonków, odlicza się od wartości jego udziału w majątku wspólnym.²⁸ Zaspokojenie roszczeń małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty następuje w tym wypadku w drodze wzajemnych rozliczeń. Przy tego rodzaju zaspokajania roszczeń, o których mowa w art. 45 k.r.o., nie dochodzi do zbiegu roszczeń małżonka z roszczeniami innych osób. Po zniesieniu bowiem wspólności majątkowej małżeńskiej małżonek dłużnika nie ponosi już odpowiedzialności za długi drugiego małżonka. Tak samo małżonek osoby skazanej, po zniesieniu wspólności majątkowej, nie odpowiada za kary majątkowe i koszty sądowe nałożone na skazanego.²⁹ W wypadkach takich wierzyciele skazanego (dłużnika) mogą

²⁷ Por.: S. Paweła: Kodeks karny wykonawczy (...), jw., s. 417 i n.; C. Bartoszewski: Odpowiedzialność Skarbu Państwa za zobowiązania skazanego na karę konfiskaty (...), jw.

²⁸ Por. S. Breyer i S. Gross w pracy zbiorowej: Kodeks rodzinny i opiekuńczy (...), jw., s. 227 i n.

²⁹ Por. F. Zedler: Dochodzenie roszczeń majątkowych od małżonków (...), jw., s. 179 i n.

uzyskać swoje zaspokojenie jedynie z majątku, który po rozliczeniu przypadnie skazanemu (dłużnikowi).³⁰

Inna jest sytuacja, gdy sąd na podstawie art. 45 § 1 k.r.o. nakaże skazanemu na karę konfiskaty wcześniejszy zwrot należności, o których mowa w art. 45 k.r.o. W takiej sytuacji małżonek skazanego może dochodzić tych należności w drodze egzekucji sądowej.³¹ Egzekucję tę może skierować — rzecz jasna — tylko do majątku odrębnego osoby skazanej, gdyż zaspokojenie z udziału w majątku wspólnym następuje w drodze rozliczeń. W toku tej egzekucji może dojść do zbiegu należności małżonka skazanego z należnościami innych wierzycieli; wówczas należności małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty oraz innych wierzycieli zostaną zaspokojone według przepisów o podziale sumy uzyskanej w trybie egzekucji (art. 1023 i nast. k.p.c.).

Podobnie też będzie, gdy po podziale majątku wspólnego część roszczeń małżonka osoby skazanej na karę konfiskaty, o których mowa w art. 45 k.r.o., nie zostanie zaspokojona. W tym wypadku małżonek ten może dochodzić tych roszczeń bądź od małżonka skazanego na karę konfiskaty, bądź też od Skarbu Państwa na podstawie art. 164 i nast. k.k.w.

³⁰ Tamże.

³¹ Por. J. Policzkie wicz w pracy zbiorowej: J. Policzkie wicz, W. Siedlecki, E. Wengerek: Postępowanie nieprocesowe, Warszawa 1973, s. 220.

JERZY KULESZA

○ zharmonizowanie uregulowania prawnego instytucji cofnięcia prawa jazdy i kary dodatkowej zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych

Autor omawia niejednorodność uregulowania prawnego istniejących w k.k. i k.w. kar dodatkowych zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych oraz przewidzianej w prawie administracyjnym instytucji cofnięcia prawa jazdy, rozważa problematykę obowiązywania sprzecznych z odpowiednimi postanowieniami k.k. i k.w. przepisów prawa administracyjnego o zakazie korzystania z prawa jazdy, a także wysuwa wnioski de lege ferenda zmierzające do usunięcia tych sprzeczności.

Zbliżające się do zakończenia prace nad kodyfikacją przepisów o ruchu drogowym skłaniają do zastanowienia się nad nowym modelem istniejącej w prawie administracyjnym instytucji cofnięcia prawa jazdy oraz jej zharmonizowania z przepisami kodeksu karnego dotyczącymi problematyki kary dodatkowej zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych (art. 43) oraz z przepisami kodeksu wykroczeń przewidującymi karę dodatkową zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych (art. 28 § 1 pkt 2, 87 § 3), do której należy także zaliczyć karę dodatkową za-